

EMIL PLEWA

UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0001-5303-4843

STATUS ARCYBISKUPA YORKU W KOŚCIELE ANGLII

Abstrakt: Arcybiskup Yorku jest drugim najważniejszym duchownym w Kościele Anglii. Miejsca w hierarchii ustępuje jedynie arcybiskupowi Canterbury. W niniejszym opracowaniu omówiono status i pozycję arcybiskupa Yorku w Kościele Anglii. W ramach rozdziału, analogicznie do rozdziału poprzedzającego, przedstawiono rolę, status, pełnione funkcje oraz przywileje przynależne arcybiskupom Yorku. Tekst powstał w oparciu o anglojęzyczną literaturę przedmiotu.

Słowa kluczowe: arcybiskup Yorku, diecezja Yorku, prowincja Yorku, prymas Anglii, Kościół Anglii, anglikanizm.

***

Niniejszy rozdział stanowi kontynuację rozważań poczynionych w rozdziale poprzedzającym¹. W związku z tym, że obydwie teksty stanowią integralną część jednej monografii, zatem pominięto ponowne omówienie kwestii ogólnych i terminologicznych, które zostały już poczynione na łamach wcześniejszych stron.

---

1 E. Plewa, *Status arcybiskupa Canterbury w Kościele Anglii*, [w:] M. Stanulewicz, K. Nowicki, E. Plewa (red.), *Prawo a religia na Wyspach Brytyjskich*, Łódź 2023.

1. POCZĄTKI BISKUSPTWA

Chrześcijaństwo na ziemiach Yorku przywędrowało wraz z rzymskimi podbojami za sprawą, których powstała diecezja Eboracum (łacińska nazwa Yorku). Diecezję miał założyć legendarny król Lucjusz, co jednak nadal pozostaje przedmiotem debaty². Panuje zgoda, że biskup Eboracum imieniem Eborius (Eburius) uczestniczył w synodzie w Arles w 314 roku oraz biskup nieznanym z imienia uczestniczył na soborze w Nicejskim I w 325 roku³. Natomiast diecezja rzymska nie przetrwała anglosaskiego osadnictwa i pomiędzy starożytną diecezją Eboracum a współczesną diecezją Yorku nie ma historycznej ciągłości⁴.

Dopiero wraz z przybyciem świętego Augustyna z Canterbury⁵ i ponownej chrystianizacji Wielkiej Brytanii, pojawiły się warunki sprzyjające ponownemu utworzeniu struktur kościelnych. Diecezję miał założyć jeden z uczestników misji chrystianizacyjnej świętego Augustyna, tj. święty Paulin z Yorku, który utworzył diecezję w 626 roku⁶. W 735 roku papież Grzegorz III podniósł diecezję Yorku do rangi archidiecezji, tworząc tym samym nową metropolię kościelną, obejmującą północną Anglię, wnosząc tym samym biskupa Ecgberta⁷ do godności arcybiskupiej i wręczając paliusz⁸. Rzeczywista niezależność nowej metropolii od arcybiskupa Canterbury ukształtowała się jednakże dopiero wraz z duńskim podbojem Wielkiej Brytanii⁹. Niemniej spór, inicjowany przez arcybiskupów Canterbury, będzie powracał w następnych

² A. Smith, *Lucius of Britain: Alleged King and Church Founder*, „Folklore” 1979, Vol. 90, Issue 1, ss. 29-36; F. Heal, *What can King Lucius do for you? The Reformation and the Early British Church*, „The English Historical Review” 2005, Vol. 120, Issue 487, ss. 593-614.

³ W.H.C. Frend, *Eborius*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁴ J. Knight, *South Wales From the Romans to the Normans: Christianity, Literacy & Lordship*, Stroud 2013, s. 11; Beda, *Ecclesiastical History of the English People*, London 1991; D. Petts, *Christianity in Roman Britain*, Berkshire 2003, s. 39; M. Morris, *The Anglo-Saxons: A History of the Beginnings of England: 400–1066*, New York 2021, ss. 22-40; J.N.L. Myres, *The English Settlements. Oxford History of England*, Oxford 1989, s. 104.

⁵ J.P. Delaney, *Dictionary of Saints*, New York 1980, ss. 67-68.

⁶ M. Costambeys, *Paulinus [St Paulinus]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2005; A. Williams, *Kingship and Government in Pre-Conquest England c. 500–1066*, London 1999.

⁷ H. Mayr-Harting, *Egberht [Egbert]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004

⁸ E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996, s. 224; B. Yorke, *Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England*, New York 1997., ss. 91-98 i 188; B. Yorke, *The Conversion of Britain: Religion, Politics and Society in Britain c. 600–800*, London 2006, s. 149.

⁹ D. Starkey, *Crown and Country: A History of England through the Monarchy*, New York 2010, ss. 32–44; R. Huscroft, *Ruling England, 1042-121*, London 2016, s. 41.

latach, czy to w wymiarze rzeczywistego zwierzchnictwa czy też honorowego pierwszeństwa¹⁰.

Pomiędzy arcybiskupem Canterbury a arcybiskupem Yorku¹¹ w XI w. doszło do sporu o pierwszeństwo w Kościele Anglii jak i na całych Wyspach Brytyjskich¹². Spór został rozstrzygnięty¹³, poprzez nadanie arcybiskupowi Canterbury tytułu „prymasa całej Anglii” a arcybiskupowi Yorku tytułu „prymasa Anglii”¹⁴. Zaś w 1534 roku doszło do zerwania jedności z Rzymem za sprawą aktu supremacji¹⁵. Parlament Anglii w 1539 roku uchwalając *The House of Lords Precedence Act 1539* potwierdził dotychczasowy status obydwu arcybiskupów¹⁶.

2. ROLA I STATUS

Arcybiskup Yorku stoi na czele diecezji Yorku. Równocześnie jest arcybiskupem metropolitą prowincji Yorku, obejmującej ok. 1/3 terytorium Anglii oraz Wyspę Man¹⁷. Prowincję tworzy łącznie 12 diecezji¹⁸.

Przysługuje mu tytuł „Prymasa Anglii” (ang. *Primate of England*)¹⁹, czego nie należy jednak mylić z tytułem przysługującym arcybiskupowi Canterbury, który z kolei używa tytułu „Prymasa Całej Anglii” (ang. *Primate*

¹⁰ F. Barlow, *The English Church 1066–1154: A History of the Anglo-Norman Church*, New York 1979, ss. 39–42.

¹¹ H.E.J. Cowdrey, *Lanfranc*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004; H.E.J. Cowdrey, *Thomas [Thomas of Bayeux, Thomas of York]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

¹² F. Barlow, *The English Church...*

¹³ J. Rollo-Koster, *Avignon and Its Papacy, 1309–1417: Popes, Institutions, and Society*, Cambridge 2015, ss. 81–86.

¹⁴ Tamże; E. Plewa, *Status arcybiskupa Canterbury...*

¹⁵ *Act of Supremacy*; T. Grzebyk, *Historyczno-prawne uwarunkowania utworzenia przez Henryka VIII angielskiego Kościoła państwowego w 1534 r.*, „Saeculum Christianum. Pismo Historyczne” 2018, Nr 25, ss. 198–205.

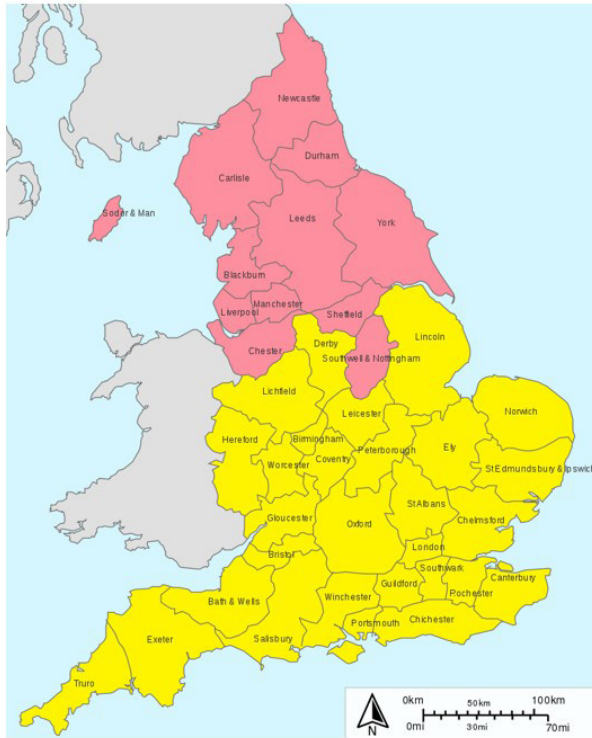
¹⁶ Section 3 *The House of Lords Precedence Act 1539*; E. Plewa, *Status arcybiskupa Canterbury...*; H. Zins, *Historia Anglii*, Wrocław 2001, s. 138.

¹⁷ W.M. Marshall, *York, metropolitan diocese of*, *The Oxford Companion to British History*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/york-metropolitan-diocese> [dostęp: 23.08.2023].

¹⁸ Tamże; Więcej o podziale administracyjnym kościołów działających na Wyspach Brytyjskich zob. E. Plewa, *Diecezje kościołów anglikańskich oraz Kościoła Katolickiego na Wyspach Brytyjskich*, [w:] M. Stanulewicz, K. Nowicki, E. Plewa (red.), *Prawo a religia na Wyspach Brytyjskich*, Łódź 2023.

¹⁹ J. Rollo-Koster, *Avignon and Its Papacy...*, ss. 81–86.

of *All England*)²⁰. Podobieństwo tytułów jest efektem średniowiecznego sporu toczącego się pomiędzy arcybiskupami Canterbury i arcybiskupami Yorku²¹.

Mapa 1. Diecezje Kościoła Anglii w Wielkiej Brytanii²².

■ Province of Canterbury ■ Province of York

W organach Kościoła Anglii arcybiskup Yorku *ex officio* pełni następujące funkcje:

1. Członek Izby Biskupów (ang. *member of the House of Bishops*)²³, gdzie wchodzi także w skład Stałego Komitetu (ang. *Standing Committee*)²⁴;

²⁰ *Archbishop's Roles and Responsibilities, Overview*, Archbishop of Canterbury website, <https://web.archive.org/web/20080122061247/http://www.archbishopofcanterbury.org/105> [dostęp: 23.08.2023].

²¹ F. Barlow, *The English Church...*, ss. 39-42; U.R. Blumenthal, *The Investiture Controversy: Church and Monarchy from the Ninth to the Twelfth Century*, Filadelfia 1988, s. 151; H.E.J. Cowdrey, *Thomas [Thomas of Bayeux, Thomas of York]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

²² Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dioceses_of_Church_of_England.svg [dostęp: 23.08.2023].

²³ *House of Bishops*, Church of England, <http://www.cofe.anglican.org/about/gensynod/houseofbishops/> [dostęp: 23.08.2023].

²⁴ *House of Bishops*, The Church of England, <https://www.churchofengland.org/about/general-synod/structure/house-bishops> [dostęp: 23.08.2023].

2. Współprzewodniczący Synodu Generalnego (ang. *Joint presidents of the General Synod*)²⁵;
3. Współprzewodniczący Rady Arcybiskupów (ang. *Joint Presidents of The Archbishops' Council*)²⁶;
4. Komisarz Kościelny (ang. *Church Commissioners*)²⁷.

Pomimo konfliktów pomiędzy arcybiskupami Canterbury a arcybiskupami Yorku, ich rola współczesna w Kościele Anglii jest zbliżona. Chociaż odznacza się wyższa pozycja arcybiskupa Canterbury.

Ze względu na to, że York zalicza się do tzw. pięciu wielkich stolic²⁸, arcybiskup *ex officio* zasiada w Izbie Lordów jako tzw. ang. *Lord Spiritual*²⁹.

Siedzibą arcybiskupa jest katedra w Yorku (ang. *Cathedral and Metropolitan Church of Saint Peter in York*), zwana także w skrócie ang. *York Minster*³⁰. Rezydencją arcybiskupa jest ang. *Bishopthorpe Palace* położony na południe od miasta York³¹.

3. PRZYWILEJE

Zgodnie z zasadami precedencji w Kościele Anglii, Arcybiskup Yorku zajmuje drugie miejsce, ustępując jedynie w hierarchii arcybiskupowi Canterbury³². Natomiast w państwowym ceremoniale obowiązującym w Anglii i Walii ustępuje miejsca: władcy, członkom rodziny królewskiej, arcybiskupowi Canterbury i Lordowi Kanclerzowi³³.

Jako arcybiskupowi przysługuje mu tytuł „Najczcigodniejszego” (ang. *The Most Reverend*). Ponadto może używać tytułu „Wielce szanownego” (ang.

²⁵ *General Synod*, The Church of England, <https://www.churchofengland.org/about/general-synod/> [dostęp: 23.08.2023]; *The role of the Archbishop of York*, The Archbishop of York, <https://www.archbishopofyork.org/archbishop-york/role-archbishop-york> [dostęp: 23.08.2023].

²⁶ *Archbishops' Council*, The Church of England, <https://www.churchofengland.org/about/leadership-and-governance/archbishops-council#na> [dostęp: 23.08.2023].

²⁷ T.J. Zieliński, *Państwowy Kościół Anglii. Studium prawa wyznaniowego*, Warszawa 2016, s. 206; M. Rynkowski, *Prawo Kościoła Anglii jako część systemu prawa Anglii*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2015, nr 18, ss. 205-206.

²⁸ Canterbury, York, Londyn, Durham, Winchester.

²⁹ Łącznie w Izbie Lordów zasiada 26 Lordów Duchownych zasiadających w tzw. Ławie Biskupiej, zob. *Lords Spiritual*, The Church of England in Parliament, <https://churchinparliament.org/about-the-lords-spiritual/> [dostęp: 23.08.2023].

³⁰ A. Willey, *York Minster*, London 1998; *Homepage*, York Minster, <https://yorkminster.org/> [dostęp: 23.08.2023].

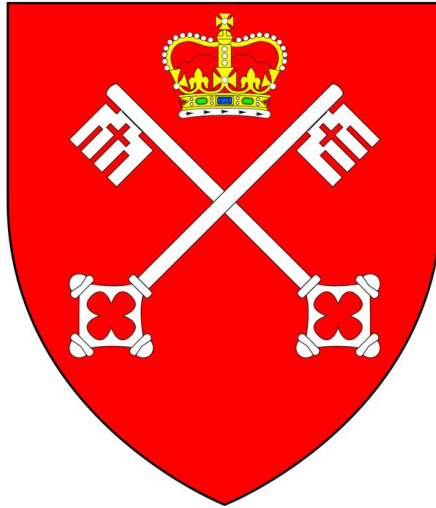
³¹ *About Bishopthorpe Palace*, The Archbishop of York, <https://www.archbishopofyork.org/archbishop-york/about-bishopthorpe-palace> [dostęp: 23.08.2023].

³² *Order of Precedence*, Heraldica, https://www.heraldica.org/topics/britain/order_precedence.htm#Official [dostęp: 23.08.2023].

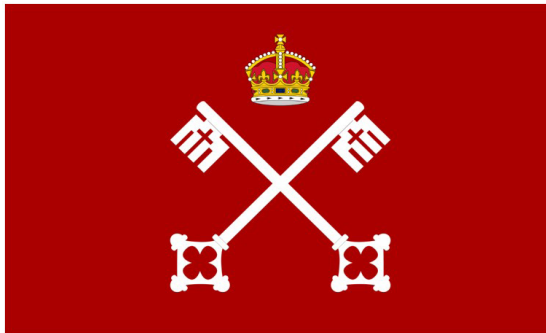
³³ Tamże; *Whitaker's Almanack*, Oxford 2008.

The Right Honourable), który przysługuje wszystkim członkom Tajnej Rady³⁴.

Współcześnie przywilej koronacji brytyjskiego monarchy, niewątpliwie przynależy do arcybiskupa Canterbury³⁵. Jednak historycznie kwestia ta nie była oczywista i miały miejsce przypadki koronowania angielskiego/brytyjskiego monarchy przez arcybiskupa Yorku³⁶.

Obraz 1. Herb Arcybiskupa Yorku³⁷.

Obraz 2. Flaga diecezji Yorku³⁸.

---

³⁴ O. Gay, A. Rees, *The Privy Council*, London 2005.

³⁵ *50 facts about the Queen's coronation*, *British Monarchy website*, <https://web.archive.org/web/20120209002249/http://www.royal.gov.uk/LatestNewsandDiary/Pressreleases/2003/50factsaboutTheQueensCoronation.aspx> [dostęp: 23.08.2023].

³⁶ Zob. W.L. Warren, *Henry II*, Berkeley 1973, ss. 501-502; J.E. Powell, K. Wallis, *The House of Lords in the Middle Ages: A History of the English House of Lords to 1540*, London 1968, ss. 84-85.

³⁷ Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arms_SeeOfYork.svg [dostęp: 23.08.2023].

³⁸ Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Diocese_of_York.svg [dostęp: 23.08.2023].

4. LISTA BISKUPÓW I ARCYBISKUPÓW YORKU³⁹

Lp.	Imię i nazwisko ⁴⁰	Okres rządów ⁴¹	Uwagi
Katoliccy biskupi Yorku			
1.	Paulinus	625–633 ⁴²	
<i>Vacat</i> 633–664			
2.	Chad	664–669	
3.	Wilfrid (I) ⁴³	664–678	Wydalony z diecezji
4.	Bosa	678–706	
5.	John of Beverley	706–714	
6.	Wilfrid (II)	714–732	
7.	Ecgbert	ok. 732–735	Następnie jako arcybiskup
Katoliccy arcybiskupi Yorku			
7.	Ecgbert	735–766	Wcześniej jako biskup

³⁹ Opracowano na podstawie: E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986; F.M. Powicke, E.B. Fryde (red.), *Handbook of British Chronology*, London 1961; D.E. Greenway (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1066-1300: Volume 6, York*, London 1999, ss. 1-7; B. Jones (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1300-1541: Volume 6, Northern Province (York, Carlisle and Durham)*, London 1963, ss. 1-3; J.M. Horn, D.M. Smith, *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1541-1857: Volume 4, York Diocese*, London 1975, ss. 1-5; *Crockford's Clerical Directory 1977-1979*, London 1979; *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007; *Crockford's Clerical Directory 2008/2009*, London 2009; *Crockford's Clerical Directory 2016*, London 2016; *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004; *Oxford Dictionary of National Biography*, <https://www.oxforddnb.com/> [dostęp: 23.08.2023]; *Who's Who*, <https://www.ukwhoswho.com/> [dostęp: 23.08.2023]; *Crockford's Clerical Directory*, <https://www.crockford.org.uk/> [dostęp: 23.08.2023]; *List of previous Archbishops*, The Archbishop of York, <https://web.archive.org/web/20160804182806/http://www.archbishopofyork.org/pages/list-of-previous-archbishops.html> [dostęp: 23.08.2023]; Ancient See Of York, Catholic Encyclopedia, <https://www.newadvent.org/cathen/15733b.htm> [dostęp: 23.08.2023]; Previous Archbishops of York, The Archbishop of York, <https://www.archbishopofyork.org/archbishop-york/previous-archbishops-york#na> [dostęp: 23.08.2023].

⁴⁰ W tabeli zachowano oryginalną pisownię imion i nazwisk.

⁴¹ Za okres rządów przyjęto: w przypadku arcybiskupów, którzy objęli urząd, lata od objęcia urzędu do zakończenia jego sprawowania; w przypadku pozostałych, okres trwania nominacji. Rozbieżności w literaturze co do początku sprawowania urzędu wynikają z mieszania daty wyboru/mianowania na arcybiskupa, daty zatwierdzenia wyboru przez papieża, daty konsekracji biskupiej i daty rzeczywistego objęcia archidiecezji.

⁴² Źródła różnią się co do daty powstania biskupstwa np. *Previous Archbishops...* podaje za datę powstania diecezji rok 627.

⁴³ F.M. Stenton, *Anglo-Saxon England*, Oxford 1971, ss. 135-136; E. John, *Reassessing Anglo-Saxon England*, Manchester 1996, ss. 35-37; A. Thacker, *Wilfrid [St Wilfrid]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

8.	Æthelbert (Æthelbeorht)	ok. 767–ok. 780	
9.	Eanbald (I)	ok. 780–796	
10.	Eanbald (II)	796–ok. 808	
11.	Wulfsige	ok. 808–ok. 834	
12.	Wigmund	837–854	
13.	Wulfhere	854–ok. 896	
14.	Æthelbald	900–ok. 916	
15.	Hrotheward (Lodeward)	ok. 916–931	
16.	Wulfstan (I)	931–956	
17.	Oscytel	ok. 958–971	
18.	Edwald (Edwaldus, Ethelwold)	971	
19.	Oswald	971–992	
20.	Ealdwulf	995–1002	
21.	Wulfstan (II)	1002–1023	
22.	Ælfric Puttoc ⁴⁴	1023–1051	
23.	Cynesige (Kynsige)	1051–1060	
24.	Ealdred	1061–1069	
25.	Thomas (I) of Bayeux	1070–1100	
26.	Gerard	1100–1108	
27.	Thomas (III)	1109–1114	
28.	Thurstan ⁴⁵	1119–1140	Wybrany w 1114 r., konsekrowany dopiero w 1119 r.
	Waltheof of Melrose ⁴⁶	1140	Wybór odrzucony przez króla Stefana z Blois
	Henry de Sully ⁴⁷	1140	Wybór unieważniony przez papieża Innocentego II
29.	William (FitzHerbert) ⁴⁸	1143–1147	Usunięty z urzędu przez papieża Eugeniusza III

⁴⁴ Niektóre źródła podają inną datę urzędowania 1041–1042, zob. E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986, s. 224; F.M. Powicke, E.B. Fryde (red.), *Handbook of British Chronology*, London 1961, s. 257.

⁴⁵ J. Burton, *Thurstan*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁴⁶ D. Baker, *Waldef [Waltheof]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁴⁷ P. Hoskin, *Sully, Henry de*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁴⁸ J. Burton, *William of York [St William of York, William fitz Herbert]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

	Hilary of Chichester ⁴⁹	1147	Wybór unieważniony przez papieża Eugeniusza III
30.	Henry Murdac ⁵⁰	1147–1153	
29.	William (FitzHerbert) ⁵¹	1153–1154	Przywrócony na urząd przez papieża Anastazego IV
31.	Roger de Pont L'Évêque	1154–1181	
32.	Geoffrey (Plantagenet) ⁵²	1191–1212	
	Simon Langton ⁵³	1215	Wybór unieważniony przez papieża Innocentego III na prośbę króla Jana
33.	Walter de Gray	1216–1255	
34.	Sewal de Bovil	1256–1258	
35.	Godfrey Ludham	1258–1265	
	William Langton (of Rotherfield) ⁵⁴	1265	Wybór unieważniony przez papieża Klemensa IV
	Bonaventure ⁵⁵	1265–1266	Zrezygnował z objęcia urzędu przed konsekracją
36.	Walter Giffard	1266–1279	
37.	William de Wickwane	1279–1285	
38.	John le Romeyn	1286–1296	
39.	Henry of Newark	1298–1299	
40.	Thomas of Corbridge	1300–1304	
41.	William Greenfield	1306–1315	

⁴⁹ H. Mayr-Harting, *Hilary*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁵⁰ J. Burton, *Murdac, Henry*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁵¹ J. Burton, *William of...*

⁵² R.V. Turner, *Richard Lionheart and English Episcopal Elections*, „Albion” 1997, Vol. 29, No. 1, ss. 1-13; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996, s. 84; M. Lovatt, *Geoffrey*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2007.

⁵³ R.C. Bartlett, *England Under the Norman and Angevin Kings: 1075–1225*, Oxford 2000, ss. 406-407; D.E. Greenway (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1066-1300: Volume 2, Monastic Cathedrals (Northern and Southern Provinces)*, London 1971, ss. 12-15; D.E. Greenway (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1066–1300: Volume 6, York*, London 1999, ss. 98-101; F.A. Cazel, *Langton, Simon*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁵⁴ E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996, s. 282; D.E. Greenway (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1066-1300: Volume 6, York*, London 1999, ss. 7-13, 31-36, 98-101.

⁵⁵ E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996, s. 282; Z. Kijas, *Święty Bonawentura*, Kraków 2002.

42.	William Melton	1317–1340	
43.	William de la Zouche	1342–1352	
44.	John of Thoresby	1353–1373	
45.	Alexander Neville	1374–1388	
46.	Thomas Arundel	1388–1396	
47.	Robert Waldby	1397–1398	
	Walter Skirlaw ⁵⁶	1398	Wybór odrzucony przez króla Ryszarda II
48.	Richard le Scrope	1398–1405	
	Thomas Langley ⁵⁷	1405–1406	Wybór odrzucony przez papieża Innocentego VII
	Robert Hallam ⁵⁸	1406–1407	Nominowany na arcybiskupa przez papieża Innocentego VII, ale wybór został odrzucony króla Henryka IV
49.	Henry Bowet	1407–1423	
	Philip Morgan ⁵⁹	1423–1424	Wybór unieważniony
	Richard Fleming ⁶⁰	1424–1425	Wyznaczony przez papieża Marcina V, lecz wybór został odrzucony przez radę regencyjną króla Henryka VI, Fleming zrezygnował z objęcia urzędu
50.	John Kemp	1426–1452	

⁵⁶ M.G. Snape, *Skirlawe [Skirlaw]*, Walter, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁵⁷ R.N. Swanson, *Religion and Devotion in Europe, c. 1215 — c. 1515*, Cambridge 1995; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986, s. 282; C.M. Fraser, *Langley, Thomas*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁵⁸ E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986, ss. 271, 282; R.N. Swanson, *Hallam [Hallam], Robert*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁵⁹ E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996, s. 244, 279-282; R.G. Davies, *Morgan, Philip [Philip ap Morgan]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

⁶⁰ N.H. Bennett (red.), *The Register of Richard Fleming, Bishop of Lincoln: 1420–1431 volume I*, Canterbury & York 1984; N.H. Bennett (red.), *The Register of Richard Fleming, Bishop of Lincoln: 1420–1431 volume II*, Canterbury & York 2009; C.L. Nighman, 'Accipiant qui vocati sunt': *Richard Fleming's reform sermon at the Council of Constance*, „Journal of Ecclesiastical History: 2000, 51(1), ss. 1-36; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996, s. 256, 282; R.N. Swanson, *Fleming [Fleming], Richard*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2005.

STATUS ARCYBISKUPA YORKU W KOŚCIELE ANGLII

51.	William Booth	1452–1464	
52.	George Neville	1465–1476	
53.	Lawrence Booth	1476–1480	
54.	Thomas Rotherham	1480–1500	
55.	Thomas Savage	1501–1507	
56.	Christopher Bainbridge	1508–1514	
57.	Thomas Wolsey	1514–1530	
58.	Edward Lee	1531–1544	
59.	Robert Holgate	1545–1554	
60.	Nicholas Heath	1555–1559	
61.	Thomas Young	1561–1568	
62.	Edmund Grindal	1570–1576	
63.	Edwin Sandys	1577–1588	
64.	John Piers	1589–1594	
65.	Matthew Hutton	1595–1606	
66.	Tobias Matthew	1606–1628	
67.	George Montaigne	1628	
68.	Samuel Harsnett	1629–1631	
69.	Richard Neile	1632–1640	
70.	John Williams	1641–1646	
zniesienie stolicy biskupiej ⁶¹ 1646–1660			
71.	Accepted Frewen	1660–1664	
72.	Richard Sterne	1664–1683	
73.	John Dolben	1683–1686	
74.	Thomas Lamplugh	1688–1691	
75.	John Sharp	1691–1714	
76.	William Dawes	1714–1724	
77.	Lancelot Blackburne	1724–1743	

⁶¹ P. King, *The episcopate during the Civil Wars, 1642–1649*, „The English Historical Review” 1968, Vol. LXXXIII, Issue CCCXXVIII, ss. 523–537; *Episcopalians*, BCW Project, <https://bcw-project.org/church-and-state/sects-and-factions/episcopalians>, [dostęp: 23.08.2023].

78.	Thomas Herring	1743–1747	
79.	Matthew Hutton	1747–1757	
80.	John Gilbert	1757–1761	
81.	Robert Hay Drummond	1761–1776	
82.	William Markham	1776–1807	
83.	Edward Venables-Vernon	1808–1847	
84.	Thomas Musgrave	1847–1860	
85.	Charles Longley	1860–1862	
86.	William Thomson	1862–1890	
87.	William Connor Magee	1891	
88.	William Maclagan	1891–1908	
89.	Cosmo Gordon Lang	1909–1928	
90.	William Temple	1929–1942	
91.	Cyril Garbett	1942–1955	
92.	Michael Ramsey	1956–1961	
93.	Donald Coggan	1961–1974	
94.	Stuart Blanch	1975–1983	
95.	John Habgood	1983–1995	
96.	David Hope	1995–2005	
97.	John Sentamu	2005–2020	
98.	Stephen Cottrell	2020–obecnie	

5. BISKUPI SUFRAGANI

W odróżnieniu od diecezji Canterbury, w diecezji Yorku przyjęła się praktyka, że każdy z biskupów sufraganów sprawuje nieformalną opiekę nad jednym z trzech archidiakonatów, pomimo, że na czele każdego z nich stoi archidiakon⁶². Ponadto nie wyznacza się biskupom sufraganom ścisłego obszaru działania. Aktualnie w diecezji posługę sprawuje czterech biskupów

⁶² *Crockford's Clerical Directory*.

sufraganów: biskup Hull (opieka nad archidjakonatem East Riding)⁶³, biskup Whitby (opieka na archidjakonatem Cleveland)⁶⁴, biskup Selby (opieka nad archidjakonatem Yorku)⁶⁵ oraz biskup Beverly będący biskupim wizytatorem prowincji (ang. *Provincial Episcopal Visitor (PEV)*) w ramach alternatywnego nadzoru biskupiego (ang. *alternative episcopal oversight (AEO)*)⁶⁶. Ponadto nad konserwatywnymi ewangelikami w diecezji i prowincji Yorku opiekę sprawuje sufragan diecezji Canterbury biskup Ebbsfleet jako biskupi wizytator prowincji⁶⁷.

5.1. Biskup Hull

Tytuł biskupa Hull nadawany jest biskupowi sufraganowi diecezji Yorku. Nazwa pochodzi od miasta Kingston upon Hull. Biskup odpowiada za archidjakonat East Riding⁶⁸.

Lista biskupów Hull⁶⁹:

Lp.	Imię i nazwisko	Okres sprawowania funkcji
1.	Robert Pursglove	1538–1559
zawieszony <i>in abeyance</i> 1559–1891		

⁶³ *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007, s. 947; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986, s. 287; *Crockford's Clerical Directory; About Us*, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/about-us> oraz <https://dioceseofyork.org.uk/about-us/whos-who/diocese-leadership-team/> [dostęp: 23.08.2023]; *New Bishop of Hull*, „Church Times” 31 July 1931, No. 3575, https://www.ukpressonline.co.uk/ukpressonline/view/pagview/ChTm_1931_07_31_135 [dostęp: 23.08.2023].

⁶⁴ Tamże; *New Bishops of Selby and Whitby*, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/news-events/news/new-bishops-of-selby-and-whitby/> [dostęp: 23.08.2023].

⁶⁵ Tamże; *New Bishops...*

⁶⁶ Tamże; *The London Gazette*, 11 February 1994, Issue:53585, s. 2143, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/53585/page/2143> [dostęp: 23.08.2023].

⁶⁷ *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007, s. 946; E. Thornton, *Ebbsfleet to be complementarian Evangelical: new Bishop of Oswestry to serve traditional Catholics*, „Church Times”, 1 July 2022, <https://www.churchtimes.co.uk/articles/2022/8-july/news/uk/ebbsfleet-to-be-complementarian-evangelical-new-bishop-of-oswestry-to-serve-traditional-catholics> [dostęp: 23.08.2023].

⁶⁸ *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007, s. 947; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986, s. 287; *Crockford's Clerical Directory; About Us*, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/about-us> oraz <https://dioceseofyork.org.uk/about-us/whos-who/diocese-leadership-team/> [dostęp: 23.08.2023]; *New Bishop of Hull*, „Church Times” 31 July 1931, No. 3575, https://www.ukpressonline.co.uk/ukpressonline/view/pagview/ChTm_1931_07_31_135 [dostęp: 23.08.2023].

⁶⁹ Opracowano na podstawie: E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996; *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007; *Crockford's Clerical Directory 2008/2009*, London 2009; *Crockford's Clerical Directory 2016*, London 2016; *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004; *Oxford Dictionary of National Biography; Who's Who; Crockford's Clerical Directory*.

2.	Richard Blunt	1559–1891
3.	John Augustine Kempthorne	1891–1910
4.	Francis Gurdon	1910–1913
<i>vacat</i> 1929–1931		
5.	Bernard Heywood	1931–1934
6.	Henry Vodden	1934–1957
7.	George Townley	1957–1965
8.	Hubert Higgs	1965–1977
9.	Geoffrey Paul	1977–1981
10.	Donald Snelgrove	1981–1994
11.	James Jones	1994–1998
12.	Richard Frith	1998–2014
13.	Alison White	2015–2022
14.	Eleanor Sanderson	2022–obecnie

5.2. Biskup Whitby

Biskup Whitby jest sufraganem diecezji Yorku. Nazwa pochodzi od miasta Whitby w North Yorkshire. Biskup odpowiada za opiekę nad archidiaconatem Cleveland⁷⁰.

Lista biskupów Whitby⁷¹:

Lp.	Imię i nazwisko	Okres sprawowania funkcji
1.	Henry Woolcombe	1923–1939
2.	Harold Hubbard	1939–1947
3.	Walter Baddeley	1947–1954
4.	Philip Wheeldon	1954–1961
5.	George Snow	1961–1972
6.	John Yates	1972–1975
7.	Clifford Barker	1976–1983
8.	Gordon Bates	1983–1999

⁷⁰ *About Us*, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/about-us> oraz <https://dioceseofyork.org.uk/about-us/whos-who/diocese-leadership-team/> [dostęp: 23.08.2023]; *New Bishops of Selby and Whitby*, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/news-events/news/new-bishops-of-selby-and-whitby/> [dostęp: 23.08.2023].

⁷¹ Opracowano na podstawie: E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996; *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007; *Crockford's Clerical Directory 2008/2009*, London 2009; *Crockford's Clerical Directory 2016*, London 2016; *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004; *Oxford Dictionary of National Biography; Who's Who; Crockford's Clerical Directory*.

9.	Robert Ladds SSC ⁷²	1999–2008
10.	Martin Warner SSC	2010–2012
	Philip North ⁷³	2012
11.	Paul Ferguson	2014–obecnie

5.3. Biskup Selby

Biskup Selby jest sufraganem diecezji Yorku. Nazwa pochodzi od miasta Selby w North Yorkshire. Biskup odpowiada za opiekę nad archidiaconatem Yorku⁷⁴.

Lista biskupów Selby⁷⁵:

Lp.	Imię i nazwisko	Okres sprawowania funkcji
1.	Harry Woolcombe	1939–1940
2.	Carey Knyvett	1941–1962
3.	Douglas Sargent	1962–1971
4.	Morris Maddocks	1972–1983
5.	Clifford Barker	1983–1991
6.	Humphrey Taylor	1991–2003
7.	Martin Wallace	2003–2013
8.	John Thomson	2014–obecnie

5.4. Biskup Beverley

Tytuł biskupa Beverley nadawany jest biskupowi sufraganowi diecezji Yorku. Nazwa pochodzi od miasta Beverley położonym w East Riding of Yorkshire⁷⁶. Początkowo biskup miał pomagać biskupowi Yorku w zarządzaniu diecezją, jednak już po jednej nominacji zaprzestano obsadzania tegoż

⁷² ang. *Society of the Holy Cross*.

⁷³ Odmówił przyjęcia nominacji, zob. *Burnley, Bishop Suffragan of*, [w:] *Who's Who*, 2022; *Crockford's Clerical Directory*.

⁷⁴ *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007, s. 947; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986, s. 287; *Crockford's Clerical Directory; About Us*, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/about-us> oraz <https://dioceseofyork.org.uk/about-us/whos-who/diocese-leadership-team/> [dostęp: 23.08.2023].

⁷⁵ Opracowano na podstawie: E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996; *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007; *Crockford's Clerical Directory 2008/2009*, London 2009; *Crockford's Clerical Directory 2016*, London 2016; *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004; *Oxford Dictionary of National Biography; Who's Who; Crockford's Clerical Directory*.

⁷⁶ *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007, s. 947; E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986, s. 287; *Crockford's Clerical Directory*.

stanowiska. Stolicę biskupią reaktywowano w 1994 roku⁷⁷ jako biskupiego wizytatora prowincji (ang. *Provincial Episcopal Visitor (PEV)*) w ramach alternatywnego nadzoru biskupiego (ang. *alternative episcopal oversight (AEO)*)⁷⁸.

Lista biskupów Beverley⁷⁹:

Lp.	Imię i nazwisko	Okres sprawowania funkcji
1.	Robert Crosthwaite	1889–1923
zawieszony <i>in abeyance</i> 1923–1994		
2.	John Gaisford SSC	1994–2000
3.	Martyn Jarrett SSC	2000–2012
4.	Glyn Webster	2013–2022
5.	Stephen Race SSC	2022–obecnie

5.5. Biskupi pomocniczy

Biskupi pomocniczy diecezji Yorku⁸⁰:

Lp.	Imię i nazwisko	Okres sprawowania funkcji
1.	Bernard Heywood ⁸¹	1929–1931
2.	Mervyn Armstrong ⁸²	1964–1970
3.	George Cockin ⁸³	1969–1996
4.	Richard Wimbush ⁸⁴	1977–1994

Od 2014 roku funkcja biskupów pomocniczych została zniesiona, chociaż funkcjonuje wciąż jako tytuł nadawany honorowo (ang. *honorary assistant*

⁷⁷ *The London Gazette*, 11 February 1994, Issue:53585, s. 2143, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/53585/page/2143> [dostęp: 23.08.2023].

⁷⁸ Tamże; *See of Beverley*, <https://www.seeofbeverley.org.uk/index.php> [dostęp: 23.08.2023].

⁷⁹ Opracowano na podstawie: E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996; *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007; *Crockford's Clerical Directory 2008/2009*, London 2009; *Crockford's Clerical Directory 2016*, London 2016; *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004; *Oxford Dictionary of National Biography; Who's Who; Crockford's Clerical Directory*.

⁸⁰ Opracowano na podstawie: E.B. Fryde, D.E. Greenway, S. Portera, I. Roy (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996; *Crockford's Clerical Directory 2006/2007*, London 2007; *Crockford's Clerical Directory 2008/2009*, London 2009; *Crockford's Clerical Directory 2016*, London 2016; *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004; *Oxford Dictionary of National Biography; Who's Who; Crockford's Clerical Directory*.

⁸¹ *Heywood, Rt Rev. Bernard O. F.*, [w:] *Who's Who*, 2007.

⁸² *Armstrong, Rt. Rev Mervyn*, [w:] *Who's Who*, 2007.

⁸³ *Cockin, Rt Rev. George Eyles Irwin*, [w:] *Who's Who*, 2007.

⁸⁴ *Wimbush, Rt Rev. Richard Knyvet*, [w:] *Who's Who*, 2007.

bishops)⁸⁵. Aktualnie honorowymi biskupami pomocniczymi w diecezji Yorku są: David Smith (od 2002 roku)⁸⁶, Graham Cray (od 2009 roku)⁸⁷, Gordon Bates (od 2010 roku)⁸⁸ oraz James Jones (od 2017 roku)⁸⁹.

6. BISKUP ARCYBISKUPÓW CANTERBURY I YORKU

Biskup arcybiskupów Canterbury i Yorku (ang. *Bishop to the Archbishops of Canterbury and York*) jest to biskup wspomagający arcybiskupa Canterbury oraz arcybiskupa Yorku w sprawach, które dotyczą całego Kościoła Anglii oraz całej anglikańskiej wspólnoty⁹⁰. Funkcja wyewoluowała najpierw z funkcji szefa sztabu arcybiskupa Canterbury (ang. *Chief of Staff to the Archbishop of Canterbury*)⁹¹ poprzez funkcję „biskupa przy Lambeth” (ang. *Bishop at Lambeth*)⁹² do przekształcenie w 2021 roku do funkcji biskupa arcybiskupów Canterbury i Yorku⁹³.

Lista biskupów Arcybiskupów Canterbury i Yorku⁹⁴:

Lp.	Imię i nazwisko	Okres sprawowania funkcji
1.	Emma Ineson ⁹⁵	2021–2023
2.	David Urquhart ⁹⁶	2023–obecnie

⁸⁵ Zob. *Dean of York takes on honorary role in York Diocese, Diocese of York*, <https://dioceseofyork.org.uk/news-events/news/dean-of-york-takes-on-honorary-role-in-york-diocese/> [dostęp: 23.08.2023].

⁸⁶ *Smith, Rt Rev. David James*, [w:] *Who's Who*, 2019.

⁸⁷ *Cray, Rt Rev. Graham Alan*, [w:] *Who's Who*, 2021.

⁸⁸ *Bates, Rt Rev. Gordon*, [w:] *Who's Who*, 2022.

⁸⁹ *Jones, Rt Rev. James Stuart*, [w:] *Who's Who*, 2021; *The Right Reverend James Jones KBE*, <https://bishopjamesjones.com/> [dostęp: 23.08.2023].

⁹⁰ E. Plewa, *Status arcybiskupa Canterbury...; New Bishop to Archbishops of Canterbury and York appointed*, *The Church Times*, <https://www.churchtimes.co.uk/articles/2021/23-april/news/uk/new-bishop-to-archbishops-of-canterbury-and-york-appointed> [dostęp: 23.08.2023].

⁹¹ *Episcopal aide for Primate*, „Church Times”, No. 6114, 18 April 1980, https://www.ukpressonline.co.uk/ukpressonline/view/pagview/ChTm_1980_04_18_001 [dostęp: 23.08.2023].

⁹² *Hook, Rt Rev. Ross Sydney*, [w:] *Who's Who*, 2007; *Crockford's Clerical Directory*, <https://www.crockford.org.uk/> [dostęp: 23.08.2023].

⁹³ E. Plewa, *Status arcybiskupa Canterbury...*

⁹⁴ Opracowano na podstawie: *Oxford Dictionary of National Biography; Who's Who; Crockford's Clerical Directory*.

⁹⁵ *Bishop Emma Ineson to be Bishop to the Archbishops of Canterbury and York*, *The Archbishop of Canterbury*, <https://www.archbishopofcanterbury.org/news/news-and-statements/bishop-emma-ineson-be-bishop-archbishops-canterbury-and-york> [dostęp: 23.08.2023].

⁹⁶ *Ad interim; Urquhart, Rt Rev. David Andrew*, [w:] *Who's Who*, 2022.

BIBLIOGRAFIA

Literatura:

Barlow F., *The English Church 1066–1154: A History of the Anglo-Norman Church*, New York 1979.

Bartlett R.C., *England Under the Norman and Angevin Kings: 1075–1225*, Oxford 2000.

Beda, *Ecclesiastical History of the English People*, London 1991.

Bennett N.H. (red.), *The Register of Richard Fleming, Bishop of Lincoln: 1420–1431 volume I, Canterbury & York* 1984.

Bennett N.H. (red.), *The Register of Richard Fleming, Bishop of Lincoln: 1420–1431 volume II, Canterbury & York* 2009.

Blumenthal U.R., *The Investiture Controversy: Church and Monarchy from the Ninth to the Twelfth Century*, Filadelfia 1988.

Delaney J.P., *Dictionary of Saints*, New York 1980.

Fryde E.B., Greenway D.E., Porter S., Roy I. (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 2003.

Fryde E.B., Greenway D.E., Porter S., Roy I. (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1996.

Fryde E.B., Greenway D.E., Porter S., Roy I. (red.), *Handbook of British Chronology*, Cambridge 1986.

Gay O., Rees A., *The Privy Council*, London 2005.

Greenway D.E. (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1066–1300: Volume 6, York*, London 1999.

Greenway D.E. (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1066–1300: Volume 2, Monastic Cathedrals (Northern and Southern Provinces)*, London 1971.

Greenway D.E. (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1066–1300: Volume 6, York*, London 1999.

Grzebyk T., *Historyczno-prawne uwarunkowania utworzenia przez Henryka VIII angielskiego Kościoła państwowego w 1534 r.*, „Saeculum Christianum. Pismo Historyczne” 2018, Nr 25.

- Heal F., *What can King Lucius do for you? The Reformation and the Early British Church*, „The English Historical Review” 2005, Vol. 120, Issue 487.
- Horn J.M., Smith D.M., *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1541-1857: Volume 4, York Diocese*, London 1975.
- Huscroft R., *Ruling England, 1042-1211*, London 2016.
- John E., *Reassessing Anglo-Saxon England*, Manchester 1996.
- Jones B. (red.), *Fasti Ecclesiae Anglicanae 1300-1541: Volume 6, Northern Province (York, Carlisle and Durham)*, London 1963.
- Kijas, *Święty Bonawentura*, Kraków 2002.
- King P., *The episcopate during the Civil Wars, 1642–1649*, „The English Historical Review” 1968, Vol. LXXXIII, Issue CCCXXVIII.
- Knight J., *South Wales From the Romans to the Normans: Christianity, Literacy & Lordship*, Stroud 2013.
- Morris M., *The Anglo-Saxons: A History of the Beginnings of England: 400–1066*, New York 2021.
- Myres J.N.L., *The English Settlements. Oxford History of England*, Oxford 1989.
- Nighman C.L., 'Accipiant qui vocati sunt': *Richard Fleming's reform sermon at the Council of Constance*, „Journal of Ecclesiastical History” 2000, 51(1).
- Petts D., *Christianity in Roman Britain*, Berkshire 2003.
- Plewa E., *Diecezje kościołów anglikańskich oraz Kościoła Katolickiego na Wyspach Brytyjskich*, [w:] M. Stanulewicz, K. Nowicki, E. Plewa (red.), *Prawo a religia na Wyspach Brytyjskich*, Łódź 2023.
- Plewa E., *Status arcybiskupa Canterbury w Kościele Anglii*, [w:] M. Stanulewicz, K. Nowicki, E. Plewa (red.), *Prawo a religia na Wyspach Brytyjskich*, Łódź 2023.
- Powell J.E., Wallis K., *The House of Lords in the Middle Ages: A History of the English House of Lords to 1540*, London 1968.
- Powicke F.M., Fryde E.B. (red.), *Handbook of British Chronology*, London 1961.
- Rollo-Koster J., *Avignon and Its Papacy, 1309-1417: Popes, Institutions, and Society*, Cambridge 2015.

Rynkowski M., *Prawo Kościoła Anglii jako część systemu prawa Anglii*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2015, nr 18.

Smith A., *Lucius of Britain: Alleged King and Church Founder*, „Folklore” 1979, Vol. 90, Issue 1.

Starkey D., *Crown and Country: A History of England through the Monarchy*, New York 2010.

Stenton F.M., *Anglo-Saxon England*, Oxford 1971.

Swanson R.N., *Religion and Devotion in Europe, c. 1215 — c. 1515*, Cambridge 1995.

Turner R.V., *Richard Lionheart and English Episcopal Elections*, „Albion” 1997, Vol. 29, No. 1.

Warren W.L., *Henry II*, Berkeley 1973.

Willey A., *York Minster*, London 1998.

Williams A., *Kingship and Government in Pre-Conquest England c. 500–1066*, London 1999.

Yorke B., *Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England*, New York 1997.

Yorke B., *The Conversion of Britain: Religion, Politics and Society in Britain c. 600–800*, London 2006.

Zieliński T.J., *Państwowy Kościół Anglii. Studium prawa wyznaniowego*, Warszawa 2016.

Zieliński T.J., *Pozycja prawna państwowego Kościoła Szkocji*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2010, t. 62, nr 1.

Zieliński T.J., *Prawa i powinności monarchy brytyjskiego wobec religii urzędowej i Kościołów państwowych*, [w:] H. Paprocki (red.), *Wiara i poznanie. Księga pamiątkowa dedykowana Jego Eminencji Profesorowi Sawie (Hrycuniakowi) Prawosławnemu Metropolicie Warszawskiemu i Catej Polski*, Białystok 2008.

Zins H., *Historia Anglii*, Wrocław 2001.

Opracowania:

Crockford's Clerical Directory 1977-1979, London 1979.

Crockford's Clerical Directory 2006/2007, London 2007.

Crockford's Clerical Directory 2008/2009, London 2009.

Crockford's Clerical Directory 2016, London 2016.

Oxford Dictionary of National Biography, Oxford 2004.

Whitaker's Almanack, Oxford 2008.

Zbiory elektroniczne:

Crockford's Clerical Directory, <https://www.crockford.org.uk/> [dostęp: 23.08.2023].

GOV.UK, <https://www.gov.uk/> [dostęp: 23.08.2023].

Oxford Dictionary of National Biography, <https://www.oxforddnb.com/> [dostęp: 23.08.2023].

Baker D., *Waldef [Waltheof]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Burton J., *Murdac, Henry*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Burton J., *Thurstan*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Burton J., *William of York [St William of York, William fitz Herbert]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

C.M. Fraser, *Langley, Thomas*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Cazel F.A., *Langton, Simon*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Costambeys M., *Paulinus [St Paulinus]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2005.

Cowdrey H.E.J., *Lanfranc*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Cowdrey H.E.J., *Thomas [Thomas of Bayeux, Thomas of York]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Davies R.G., *Morgan, Philip [Philip ap Morgan]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Frend W.H.C., *Eborius*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Hoskin P., *Sully, Henry de*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Lovatt M., *Geoffrey*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2007.

Mayr-Harting H., *Ecgberht [Egbert]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Mayr-Harting H., *Hilary*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Snape M.G., *Skirlawe [Skirlaw], Walter*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Swanson R.N., *Flemming [Fleming], Richard*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2005.

Swanson R.N., *Hallum [Hallam], Robert*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

Thacker A., *Wilfrid [St Wilfrid]*, [w:] *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004.

UK Parliament, <https://www.parliament.uk/> [dostęp: 23.08.2023].

Who's Who, <https://www.ukwhoswho.com/> [dostęp: 23.08.2023].

Armstrong, Rt. Rev Mervyn, [w:] *Who's Who*, 2007.

Bates, Rt Rev. Gordon, [w:] *Who's Who*, 2022.

Burnley, Bishop Suffragan of, [w:] *Who's Who*, 2022.

Cockin, Rt Rev. George Eyles Irwin, [w:] *Who's Who*, 2007.

Cray, Rt Rev. Graham Alan, [w:] *Who's Who*, 2021.

Heywood, Rt Rev. Bernard O. F., [w:] *Who's Who*, 2007.

Hook, Rt Rev. Ross Sydney, [w:] *Who's Who*, 2007.

Jones, Rt Rev. James Stuart, [w:] *Who's Who*, 2021.

Smith, Rt Rev. David James, [w:] *Who's Who*, 2019.

Urquhart, Rt Rev. David Andrew, [w:] *Who's Who*, 2022.

Wimbush, Rt Rev. Richard Knyvet, [w:] *Who's Who*, 2007.

Źródła elektroniczne:

50 facts about the Queen's coronation, British Monarchy website, <https://web.archive.org/web/20120209002249/http://www.royal.gov.uk/LatestNewsandDiary/Pressreleases/2003/50factsaboutTheQueensCoronation.aspx> [dostęp: 23.08.2023].

About Bishopthorpe Palace, The Archbishop of York, <https://www.archbishopofyork.org/archbishop-york/about-bishopthorpe-palace> [dostęp: 23.08.2023].

About Us, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/about-us> oraz <https://dioceseofyork.org.uk/about-us/whos-who/diocese-leadership-team/> [dostęp: 23.08.2023].

Ancient See Of York, CATHOLIC ENCYCLOPEDIA, <https://www.Newadvent.Org/Cathen/15733b.Htm> [dostęp: 23.08.2023].

Archbishops' Council, The Church of England, <https://www.churchofengland.org/about/leadership-and-governance/archbishops-council#na> [dostęp: 23.08.2023].

Archbishop's Roles and Responsibilities, Overview, Archbishop of Canterbury website, <https://web.archive.org/web/20080122061247/http://www.archbishopofcanterbury.org/105> [dostęp: 23.08.2023].

Bishop Emma Ineson to be Bishop to the Archbishops of Canterbury and York, The Archbishop of Canterbury, <https://www.archbishopofcanterbury.org/news/news-and-statements/bishop-emma-ineson-be-bishop-archbishops-canterbury-and-york> [dostęp: 23.08.2023].

Dean of York takes on honorary role in York Diocese, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/news-events/news/dean-of-york-takes-on-honorary-role-in-york-diocese/> [dostęp: 23.08.2023].

Episcopal aide for Primate, „Church Times”, No. 6114, 18 April 1980, https://www.ukpressonline.co.uk/ukpressonline/view/pagview/ChTm_1980_04_18_001 [dostęp: 23.08.2023].

Episcopalians, BCW Project, <https://bcw-project.org/church-and-state/sects-and-factions/episcopalians>, [dostęp: 23.08.2023].

General Synod, The Church of England, <https://www.churchofengland.org/about/general-synod/> [dostęp: 23.08.2023].

Homepage, York Minster, <https://yorkminster.org/> [dostęp: 23.08.2023].

House of Bishops, Church of England, <http://www.cofe.anglican.org/about/gensynod/houseofbishops/> [dostęp: 23.08.2023].

House of Bishops, The Church of England, <https://www.churchofengland.org/about/general-synod/structure/house-bishops> [dostęp: 23.08.2023].

List of previous Archbishops, The Archbishop of York, <https://web.archive.org/web/20160804182806/http://www.archbishopofyork.org/pages/list-of-previous-archbishops.html> [dostęp: 23.08.2023].

List of previous Archbishops, The Archbishop of York,

Lords Spiritual, The Church of England in Parliament, <https://churchinparliament.org/about-the-lords-spiritual/> [dostęp: 23.08.2023].

Marshall W.M., *York, metropolitan diocese of*, The Oxford Companion to British History, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/york-metropolitan-diocese> [dostęp: 23.08.2023].

New Bishop of Hull, „Church Times” 31 July 1931, No. 3575, https://www.ukpressonline.co.uk/ukpressonline/view/pagview/ChTm_1931_07_31_135 [dostęp: 23.08.2023].

New Bishop to Archbishops of Canterbury and York appointed, The Church Times, <https://www.churchtimes.co.uk/articles/2021/23-april/news/uk/new-bishop-to-archbishops-of-canterbury-and-york-appointed> [dostęp: 23.08.2023].

New Bishops of Selby and Whitby, Diocese of York, <https://dioceseofyork.org.uk/news-events/news/new-bishops-of-selby-and-whitby/> [dostęp: 23.08.2023].

Order of Precedence, Heraldica, https://www.heraldica.org/topics/britain/order_precedence.htm#Official [dostęp: 23.08.2023].

Previous Archbishops of York, The Archbishop of York, <https://www.archbishopofyork.org/archbishop-york/previous-archbishops-york#na> [dostęp: 23.08.2023].

See of Beverley, <https://www.seeofbeverley.org.uk/index.php> [dostęp: 23.08.2023].

The London Gazette, 11 February 1994, Issue 53585, s. 2143, <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/53585/page/2143> [dostęp: 23.08.2023].

The Right Reverend James Jones KBE, <https://bishopjamesjones.com/> [dostęp: 23.08.2023].

The role of the Archbishop of York, The Archbishop of York, <https://www.archbishopofyork.org/archbishop-york/role-archbishop-york> [dostęp: 23.08.2023].

Thornton E., *Ebbsfleet to be complementarian Evangelical: new Bishop of Oswestry to serve traditional Catholics*, „Church Times”, 1 July 2022, <https://www.churchtimes.co.uk/articles/2022/8-july/news/uk/ebbsfleet-to-be-complementarian-evangelical-new-bishop-of-oswestry-to-serve-traditional-catholics> [dostęp: 23.08.2023].

Akty prawne i dokumenty:

37 Thirty-Nine Articles.

Act of Settlement of 1701.

Act of Supremacy.

Bishops and Priests (Consecration and Ordination of Women) Measure 2014.

Church of England Assembly (Powers) Act 1919.

Ecclesiastical Licences Act 1533.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r.

Statute Law (Repeals) Act 1969.

Statute Law (Repeals) Act 1977.

Suffragan Bishops Act 1534.

Suffragans Nomination Act 1888.

The House of Lords Precedence Act 1539.

The Principles of Canon Law Common to the Churches of the Anglican Communion.

The truth shall make you free: the Lambeth Conference 1988: the reports, resolutions & pastoral letters from the bishops, London 1988.

To Lead and to Serve: The Report of the Review of the See of Canterbury, Canterbury 2015.

Spis map i ilustracji:

Mapa 1. Diecezje Kościoła Anglii w Wielkiej Brytanii.https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dioceses_of_Church_of_England.svg%20 [dostęp: 23.08.2023].

Obraz 1. Herb Arcybiskupa Yorku.https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arms_SeeOfYork.svg [dostęp: 23.08.2023].

Obraz 2. Flaga diecezji Yorku.https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Diocese_of_York.svg [dostęp: 23.08.2023].

THE STATUS OF THE ARCHBISHOP OF YORK IN THE CHURCH OF ENGLAND

Abstract: The Archbishop of York is the second most important clergyman in the Church of England. His place in the hierarchy is second only to the Archbishop of Canterbury. This study discusses the status and position of the Archbishop of York in the Church of England - the state church of England. Within the chapter, analogous to the preceding chapter, the role, status, functions performed and privileges belonging to the Archbishops of York are presented. The paper is based on the English-language literature on the subject.

Keywords: Archbishop of York, Diocese of York, Province of York, Primate of England, Church of England, Anglicanism.